

INDEX KNJIGA

nje rastresite slike kojom nam se sve pokazuju. Pesma je tada ona »tamna«, kako je u svojoj prethodnoj zbirci naziva Stamać, pesma koja »adolazi kao pjev do kraja rasutoga« (*Njena lica*, u: *Smjer*, Razlog, 1968), koja je »kušnja mištavila«. Uporna igra preobraća poraz nađe. »Kobni susret lutanja i šutnjeg postaje uporište na kojem će se ostvariti jedna ravnoteža lutanja putem bez povratka i čutanja kao punog/praznog mesta u jeziku. No, ovaj kobni susret preobražava se u uporište ravnovesija tek odvaženjem na njega. Naime, na njega se tek treba odvažiti. Odvažiti se na »graniču, prijepon, jasni poraz nađe« znači i odvagati je, razmeriti, promeriti. Odvažujući se na sukob lutanja i čutanja, skupljajuće igre u jeziku i bespuća, otvorenenosti i beznade ljudskog opstanka u svetu, smisla i besmisla temelja na kojem čovek obitava, pesnik *Dešifriranjem vase* pokušava da promeni moguću ravnotežu ovih suprotnosti u kojima on sagledava temelj sapostojanja čovjeka i sveta.

»Ravnovesje na medu
rasuto, uvrnuto u prolom
što zjapi, davan cilj
zlih anđela«

(*Dešifriranje vase*)

Odvažiti i odvagati »među«, načiniti od nje uporište, oslonac, rasutog ravnovesja (rasutog), pretpostavlja »bačenost u opasnost« (kako u svom spisu *Wozu Dichter?* kazuje M. Heidegger o Rilkeovom tumačenju *Da-sein-a*, bivstovanja čovjeka kao onog što provodi otvoreno otvorenenosti u svetu, bivstovanja onoga Tu). Ta opasnost za Stamaća javlja se kao prolom / što zjapi, davan cilj / zlih anđela«, bezdan što ga zlo dube u svetu. Tako se činjenica da koje je Stamać došao svodi na, i pored bezdana zla, prisutnost ravnoteže, rasute već stoga što se radi o ravnoteži onog rasutog. Otuđa, iz tog pokušaja promeravanja, razumevanja ravnoteže, *dešifriranje vase*, stavljanja sukoba lutanja i čutanja u igru, sledi pitanje što ga postavlja vredno pesničko iskustvo Ante Stamaća. To pitanje je sama *otvorenost*, i to je ono što *Dešifriranje vase* uspeva da dovede na čistinu. Stoga i Stamaćev pesništvo kao takvo ostaje otvoreno, lutanjuće, tragalačko. Ono je otvoreno na dva načina: prvo, već kao takvo, dakle, ono pita o samoj *otvorenosti* ljudskog opstanka u svetu i, drugo, ono naizgled ne pruža odgovore, jer je kao pitanje *otvorenosti* jedinstveno pitanje kojemu nema odgovora utolikovo što po(ds)tiće od-govor(a) sveta čovjeku.

Istinsko iskustvo pevanja, da zaoključim, javlja se u Stamaćevu poeziji kao odgometanje ravnovesja u načinu ljudskog opstanka, ili još preciznije: kao odvažnost odgometanja (kojū sveska *Dešifriranje vase* otkriva u načinu ljudskog opstanka) kao njegovu temeljnu, bitnu odliku.

Jovica Aćin

DRAGIŠA DRAŠKOVIĆ: »PRVA ZIMA«

»Bagdala«, Kruševac, 1972.

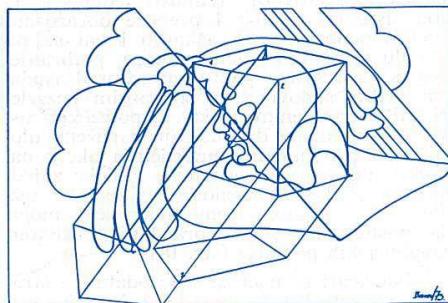
Možda je najbolje komentar Draškovićeve knjige pesama *Prva zima* početi razmatranjem njegovih stihova »Htedoh da kažem/A već decenija«. To su stihovi koji lapidarno govore o mučini stvaralačkog procesa, o teškoćama formiranja, odnosno, nastanka pesme. Klasični i pseudoklasični pesnici već davno došli su do saznanja da pesme ne nastaju jednostavno i ponovljivo, već da je potreban veoma dug proces i put do svesne ili nesvesne percepcije do njenoj oteletovređenja. Drašković u nizu pesama

ove knjige, zapravo, govori o tom problemu, a na to nas navodi i naslov knjige *Prva zima*. Govoreći o teškoćama artikulacije pesničke reči, pesnik doteče i neke druge elemente koji su nužno vezani za taj proces. To je, na prvom mestu, odnos pesničke reči prema vremenu. Shvatajući vreme kao neumoljivi kontinuum, Drašković strahuje da pesma ne bude »prevaziđena« još dok je u fazi rađanja.

Po Draškovićevom pesničkom mišljenju, pesma je supstrat koji nastaje u mračnim i hladnim predelima. Pesmu je, prema nje, govim rečima, teško lišiti njenog porekla, ma koliko on bio dalek i nevidljiv. On naстојi da pesmu učini gušćom, da je učini čvršćom i otpornijom na prvo čitanje. Ta ko će on veći deo knjige usmeriti ka reduciranom pesničkom jeziku, onom koji je u srpskoj pesničkoj tradiciji započeo Momčilo Nastasijević. Drašković ima u svojoj knjizi nekoliko kratkih, veoma sažetih pesama koje se uklapaju u tradiciju nastasijevičevske poetike. Čini nam se da Drašković postiže uspeh u stihovima koji su krajnje sažeti i očišćeni spoljašnje logike na račun unutrašnje. Takvi su stihovi »Srca srce/Mrtve zabeleške«, stihovi koji nas na prvi pogled dovode u nedoumicu, ali koji su zaista neobično kazani. Slični njima su stihovi »Gde sam/Odakle se udaljujem«. Ovi i njima slični stihovi imaju epigramsku formu i nose neke bitne istine. Šteta što takvih stihova u knjizi nema više.

Pesme koje se u ovoj knjizi udaljavaju od tog reduciranog pesničkog jezika, izgleda nam da su pisane sa manje uspeha. U njima se uočava pesnička zrestost i usavršenost zanata, ali često dobijaju narativan ton. Drašković je pesnik koji prvenstveno spontano stvara, dok manje ima smisla za intelektualne kombinacije.

Draškovićeve pesme iz knjige *Prva zima* veoma su upevane, imaju besprekoran ritam i melodiju. Drašković izbegava poj-

dinim stilskim obrtima monotono pesničke forme, jednoličnost ritmiziranja.

Pesme *Pišem susnežicom* jedna je od najboljih u ovoj knjizi. Drašković u njoj jasno izdvaja pesmu i njenog tvorca. Iako su međusobno identični, ipak pesma prevazilazi tvorca i počinje da živi samostalno.

Vuk Milatović

MILOSAV SLAVKO PEŠIĆ: »KNJIGA POSTANJA«

Izdavačko-informativni centar studenata, Beograd, 1972.

Knjige mogu imati dvoznačnu sudbinu: u okviru književnog trenutka kojem pripadaju i sa kojima su u interakciji i, nezavisno od njega, u svetlosti estetskih odlika.

Knjiga Milosava Slavka Pešića negoduje protiv književnog trenutka, budući da je nastala u dugom vremenskom rasponu pre nego što je smeštena među korice, budući da je pesnik po motivskoj orientaciji pripadao talasu nedavno ugašenom u srpskoj poeziji (tzv. »tradicionalistima«).

Osvetljena iznutra, ova zbirka nam se predstavlja u raskošnim stihovima, pesmama, punim značenjima, ustreljalim slikama i čestim metaforama. Svaki stih je svet za sebe i svet po sebi, slobodno zrači i znači, izvija se prema emotivnom i intelektivnom zenitu u punom luku. Osećanje prevašodi mišljenju, ali ga ne senči i ne odvlači u poslednji sloj. Osećanje i mišljenje putuju zajedno kroz poetski čin, dakle, kroz pesnikovu svest, stapanju se u jedinstveno jezgro iz kojeg zrači obilje.

Već sam naslov izjašnjava da se radi o jednom krupnom zahvatu, ubličavanju *cogitationa*, ostvarenju filozofeme koja pretodi svakom ozbilnjem pojmanju umetnosti i svakom ozbilnjem pojmanju umetničkog pristupa. Očigledna je namera da se stvari i predmeti, svet i bića, svest i savest, dozovu iz dubina i organizovano smeste u tekst. Da se osluškuju i tačno saslušaju. Tananost u doživljavanju i osnovanost u pavanju prate ovu knjigu od početka do kraja.

U četiri, od pet, ciklusa, Milosav Slavko Pešić polazi od mita, kao prvenstvenog iskustva ljudske svesti, oblika sećanja i negovanja civilizacijskih zaveštanja. Uglavnom, koristi hrišćanske mitove, retko i klasične. *Knjiga dnevnika* jedini je ciklus u kome pesnik peva iz sopstvene svesti, tražeci u svom duhu središte sveta i poezije. U semantičkom sloju ovog ciklusa vidljiva je egzistencijalna angažovanost, marljivost, ali i uspravnost. Simbolom puta, već praštarim simbolom, rečeno je sve o trajnosti, vrednosti i pojavnostima života.

Opredeljujući se između pevanja i opevanjana, Milosav Slavko Pešić priklonio se opevanju, oslanjanju svesti na već odnegovane oblike iskustava, kolektivna saznanja provučena kroz predanje i istoriju. Ipak, udeo rada stvaralačke mašt u *Knjizi postanja* veliki je i praćen je rasplamsalom invencijom. Iako se o nekim inovacijama ne može govoriti, zbirka je u svom znaku. Njom je izražen negovan duh, negovana svest i tvrdoglavost cела. Pesme se, doista, oslanjaju na mitsku tačku, uzimaju je za žiju, ali imaju i sopstvenu odeću. Metafore, umnogome, nastoje da prave atmosferu i povlače crtu neidentičnosti između izraza i iskaza. Izraz je pun, mada nije savršeno moderan (metaforika nije svojstvo savremene poezije), iskaz je nešto prikriven u značenjima, uvučen u nutrinu.

Ponekad, pesnik pozajmljuje i svest u poredu sa motivima pevanja, prenosi stечena emotivna i intelektivna iskustva, no nikada ne izneverava u ostvarivanju atmosfere i ontosa pesme. Klasična organizacija stihova, sa upotrebom rime, naglašenom melodijom, daje *Knjizi postanja* izgled čvrsto vezane celine.

U samom poetskom postupku odsustvuje osvešćenje, unutrašnja samospoznaja čina koji omogućuje kreaciju.

Vizija sveta vidljiva je samo iz *Knjige dnevnika*, jer u njoj pesnik peva i ocrta biće svoga duha. Primetno je svet sunovaran, zagledan u propast, sklon udesu i raspadaju.

Knjiga postanja, uprkos književnom trenutku koji joj nije sklon, izuzetno je ostvarena. Bujno, raskošno, raspevano. Zato se i opire i negoduje protiv vanestetskih momenata.

Draginja Urošević

SVETOZAR RADONJIĆ RAS: »RUNOLIST POKOJNOG DOLA«

»Svjetlost«, Sarajevo, 1972.

I po tome kako priopeda, kako i šta govor, Radonjić je u onom krugu naših priopedača tradicionalista koji se sporu odlučuju, ili uopšte ne odlučuju, da metod svojih priopedačkih transmisija zamene neiskušanim, novim putem i pokretima nadolog prozrog izraza. U centru takvog priopedenja nije tek delić ljudske sruštine, egzistencije, jedna od pukotina psihe čovjeka,